

УДК 327.5

Максимець В. Є.,
асистент кафедри міжнародної інформації,
Національний університет «Львівська політехніка»
(Україна, Львів), Maksymetsvira@ukr.net

РЕАКЦІЯ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ НА АНЕКСІЮ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ КРИМУ: ДИЛЕМА ВИБОРУ ПРАГМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Проаналізовано анексію Криму в контексті руйнування механізму «балансу сил» в Центрально-Східній Європі. Доведено, що українська криза є проявом і певною віхою змін у світовому порядку та безпековому середовищі. Вона визначила чинники та потенційні негативні наслідки появи дисбалансу сил не лише в Центрально-Східній Європі, а й на світовій арені загалом. Словацька Республіка проводить політику прагматизму по відношенню до України та підтримує ідею подвійної політики щодо Росії: санкції мають базуватись на виконанні Росією певних умов, необхідно зберігати діалог з Москвою, коли це стосується словацьких інтересів. Важливу роль відіграє енергетичний фактор залежності Словаччини від Росії, а також потужний інформаційний вплив Росії на політичну й соціальну сферу.

Ключові слова: українська криза, зовнішня політика, Словацька Республіка, Російська Федерація, Центрально-Східна Європа.

«Українська криза» в теорії та практиці сучасних міжнародних відносин уже набула статусу особливого феномену. Її виникнення, розвиток і подальші перспективи, а також місце в глобальних трансформаційних змінах міжнародних відносин стають предметом міжнародних політологічних, економічних та інших досліджень. Так серед словаків «українська криза» стала предметом досліджень Г. Месежнікова, А. Дулеби, О. Гярфашової та ін. Важливість «української кризи» для міжнародних відносин перш за все пояснюється тим, що вона зачіпає та впливає на зміни в рамках трансформації сучасної системи міжнародних відносин.

Мета даної статті – з'ясувати реакцію Словацької Республіки на анексію Російською Федерацією Криму в умовах руйнування системи «балансу сил» в Центрально-Східній Європі.

Криза в Україні – у безпосередньому сусідстві з Словацькою Республікою – стала домінуючою в Європі, що досить непередбачувано принципово визначає розвиток з багатовекторними наслідками. Вона проявилася дуже інтенсивно, передусім як політична цензура подій, що відбулася після закінчення холодної війни, як глобальний ризик безпеки, дуже швидко спричинила економічні наслідки, поставила перед загрозою енергетичну безпеку України і ряд європейських країн. Події в Україні, в тому числі порушення міжнародного права, змусили ЄС вжити економічні санкції аж до небажаного погіршення відносин між Росією і ЄС. Це потребувало реакції міжнародних організацій ООН, ЄС і НАТО. ОБСЄ виявилася досить актуальною, оскільки це єдина міжнародна організація, що була присутня за участі словацьких спостерігачів на місці подій.

Криза стала викликом для політики Східного партнерства ЄС, з питань енергетики та економічної політики, не в останню чергу для внутрішньої солідарності держав-членів. Вона продемонструвала не лише реальну глобальну взаємозалежність сучасного світу, але й сучасну глобальну вразливість, зважаючи на недостатнє використання інструментів превентивної дипломатії. Глобальний і довготривалий характер міжнародних проблем на європейському рівні змусив Словацьку у складній ситуації створювати комбінацію комплексних стратегій і конкретних заходів щодо їх вирішення.

Словацька Республіка була частиною вироблення консенсусу в рамках ЄС і НАТО щодо врегулювання ситуації в Україні.

Очевидно, сьогодні можна впевнено констатувати, що право вето, яке зберігається за постійними членами РБ, перестало виконувати свою стабілізуючу функцію. Розв'язання цієї проблеми лежить у площині перерозподілу повноважень від РБ до ГА ООН. Зокрема, за рахунок розширення повноважень ГА ООН у питаннях превентивного реагування на виникнення конфліктів [3]. В. Буткевич констатує, що без системних змін ООН, яка уособлює Вестфальську модель міжнародної системи, ефективно вирішувати назрілі проблеми буде дуже важко [1, с. 36]. Під такими системними змінами перш за все маються на увазі реформування Ради Безпеки ООН, а саме системи прийняття рішень (особливо права вето постійних членів) та системи представництва у РБ ООН.

Світ сьогодні зіштовхується з оспоруванням міжнародної нормативної дійсності. Дії Росії за час президентства В. Путіна є двостороннім нападом на західні принципи міжнародного порядку. По-перше, В. Путін кидає виклик принциповим основам зовнішньої політики Заходу, стверджуючи, що не лише США та Європа роблять вигляд дотримання норм міжнародного права, а насправді переходять його межі, коли їхні інтереси знаходяться під загрозою (приводячи в приклад Косово, Ірак і Лівію в якості доказів). По-друге, він представляє, по суті, неліберальне (авторитарне) бачення світової системи, який він намагається показати як більш реалістичний. Велика кількість держав, що утрималися від голосування на Генеральній Асамблеї ООН показує, що багато країн розглядають це як боротьбу між силовими блоками, а не як основне питання міжнародного системи, тим більше ліберальної [6]. Особливості зовнішньополітичних позицій великої кількості держав Латинської Америки, Африки, Близького Сходу й Азії створюють загрозу чи можливість до підтримки тенденції оспорування відповідної нормативної дійсності, тобто окремих принципів і правил міжнародної системи, що була сконструйована у рамках Ялтинсько-Потсдамської чи вже постбіполярної міжнародної системи.

Ситуація в Україні та санкції Заходу проти Росії вплинули на розподіл сил у Центрально-Східній Європі. Якщо Західна Європа та США важкими зусиллями намагаються тримати спільний фронт у своїй відповіді на авантюру Путіна в Україні, країни, які розташовані ближче до Росії, теж розділилися в питанні відповіді на дії Росії на Сході України.

Центрально-Східна Європа розділилася на два широкі табори: три балтійські держави та Румунія зосередились довкола Польщі – найбільшої країни регіону і вимагають в ЄС посилити санкції на дії Росії. Але основна маса центральноєвропейських країн – Угорщина, Чехія, Словацьчина та Болгарія – не послідають приєднуватись до твердіших кроків проти Москви. Російський президент В. Путін за допомогою різних маніпуляцій намагається затягнути країни Центрально-Східної Європи під свій вплив.

Популярною серед словацьких високопосадовців є ідея подвійної політики щодо Росії: санкції мають базуватись на виконанні Росією певних умов, необхідно зберігати діалог з Москвою, коли це стосується словацьких інтересів. Сама словацька влада позиціонує себе як

прагматиків, для яких немає суперечності між *realpolitik* та цінностями: тоді як «цінності є метою, *realpolitik* є засобом». Однозначно проукраїнську і прозахідну позицію займає президент Словачької Республіки Андрей Кіска. Він повністю підтримує введений Євросоюзом режим санкцій та виступає проти порушення Росією міжнародного права.

Мірослав Лайчак, міністр закордонних і європейських справ Словачької Республіки, відзначає, що Словаччина поважає систему цінностей, які не можуть реалізовуватись без послідовної зовнішньої політики. Це значення Словаччина найбільш наочно продемонструвала в 2014 р., після анексії Криму, де принципово наполягла на повазі Статуту ООН і дотриманні принципів суверенітету і територіальної цілісності. Криза в Україні підтверджує те, що вже давно відомо: чинне міжнародне право і інститути побудовані на ньому не завжди можуть забезпечити міжнародний порядок і цивілізований спосіб вирішення проблеми. Словаччина назавжди залишиться в Центральній–Східній Європі: не тільки географічно, але і геополітично, економічно, культурно. Л. Лайчак зазначає, що їхнє бачення зовнішньої політики, не може залишатися в Центральній–Східному просторі, воно повинно розширити вид міжнародного життя, особливо в універсальних (система ООН) і регіональних міжнародних організаціях [10, р. 10–12].

Як зазначає А. Дулеба «...з одного боку, словацьке співтовариство беззастережно засуджує російську агресію проти України, визнавши її суверенітет і своє право продовжувати європейську інтеграцію і погоджується, що Словаччина підтримує підхід майже всіх країн в ЄС, в той час як, з іншого боку, не бачить підстав застосувати санкції проти Росії, якщо вони шкодять економічним інтересам Словачької Республіки [9, р. 28].

На думку словацького прем'єр-міністра Р. Фіцо, сьогодні Європейський Союз не має перебирати на себе відповідальності за українську економіку, оскільки українці повинні насамперед самі дати лад у своїй країні, й лише потім з ними можна домовлятися. «Словаччина, – сказав Р. Фіцо, – не погодиться з безглуздими економічними санкціями на адресу Росії, бо вони завдають колосальної шкоди нашій державі». Водночас він звернувся з критикою на адресу Європейського Союзу, звинувативши його в тому, що той безпідставно «спокушав» Україну членством, а відтак і створив глобальне явище, яке світ називає сьогодні «українською кризою» [11]. На відміну від інших словацьких високопосадовців, Р. Фіцо дбає про країну виключно крізь призму прагматичних національних інтересів.

Прем'єр-міністр вважає, що українська сторона не в змозі конкурувати з військовими проросійських сепаратистів. Р. Фіцо попереджає, якщо Україна прийме іноземну зброю, конфлікт триватиме і надалі, а сепаратисти посилять свої позиції. Прем'єр-міністр підтвердив, що Словаччина ніколи не буде постачати зброю в Україну. Р. Фіцо вважає: «Словаччина маленька країна, ми навряд чи можемо бути частиною енергетичних геополітичних зіткнень. У нас є такі інструменти, як США, що змушені вести себе по-іншому. Наша зброя – лише міжнародне право» [2].

Р. Фіцо, як прем'єр-міністр Словаччини виступає за подальшу підтримку України, зокрема, наданням їй природного газу реверсним маршрутом, але критикує

санкції ЄС проти Росії, які він вважає недовірливими й такими, що більше шкодять самому Євросоюзові. Зокрема, Словаччина була однією з країн, які, за повідомленнями, блокували значне розширення цих санкцій. Крім того, він уже висловлювався проти членства України в НАТО [2].

Словаччина, все ж таки, схильна провадити політику тихого прагматизму, неодноразово відкрито заявляла про свої сумніви в ефективності санкцій проти Росії, вказуючи на їх негативні наслідки для себе та інших країн ЄС, а також наполегливо виступає проти постачання Україні зброї. Зрозуміло, що тут важливу роль відіграє її енергетичний фактор залежності від Росії, а також потужний інформаційний вплив Росії на політичну й соціальну сферу.

Політики та міжнародники–політологи з усього світу усвідомлюють, що українсько–російське протистояння не є черговим локальним конфліктом, воно знаменує собою, можливо, ймовірну точку біфуркації в загальному процесі формування нового світового порядку. Тобто існує висока ймовірність того, що битва (одна з битв) за «новий світовий лад» відбувається саме на українській території, Д. Тренін зазначає, що Україна не є центром геополітичного всесвіту, а Росія не визначає майбутнє нашої планети. Тим не менше, глобальна криза, що розвинулася, вказує на початок нового періоду в світовій політиці [8].

Як зазначає військовий експерт Центру Разумкова М. Сунгуровський, політики й світове експертне співтовариство тільки починають оговтуватися від шоку, викликаного ситуацією в Криму. Незалежно від подальшого розвитку «української кризи» в цілому, «кримська проблема» сама по собі заслуговує того, щоб її вивчали на політичних, дипломатичних, військових і різного роду «спеціальних» кафедрах усього світу [6].

Після «холодної війни» світ отримав спадок з двох складових: 1) американський безпековий порядок, який забезпечив баланс сил у кожному регіоні; 2) європейський правовий порядок, який прагнув написати правила для усього взаємозалежного (глобалізованого) світу (починаючи від питань вільної торгівлі й кліматичних емісій до фінансових операцій і геноциду). Через анексію Криму та втручання в Україну Росія насамперед порушила фундаментальні принципи європейського порядку. РФ намагається як відновити, так і знову узаконити сфери впливу в якості організуючого принципу європейського порядку. Саме тому лідери держав Європейського Союзу в своїх численних заявах так часто підкреслюють про неприпустимість порушення порядку, що склався в Європі після закінчення Другої світової війни [8].

Українська криза спровокувала початок перегляду міжнародної системи та глобального балансу сил. На одному полюсі та на чолі цього процесу опинилися США в союзі з ЄС; на іншому полюсі – Росія в оточенні держав з подібними авторитарними режимами. Китай обережно спостерігає за боротьбою своїх конкурентів, сподіваючись, що зосередження уваги США та ЄС на Україні відволіче частину їх сил від Азійсько–Тихоокеанського регіону та дасть йому можливість зміцнити там власні позиції. Схоже, подібну мету почасти має й Росія, яка намагається посилити «антиамериканський фронт» у Центральній Азії, на Каспії і Близькому Сході.

Однією з головних складових цього процесу є конкуренція світових центрів сили та регіональних

лідерів за союзників, – у т.ч. з числа тих, хто утримувався від голосування з українського питання на Генеральній Асамблеї ООН 27 березня 2014 р. Серед них опинилися й такі країни–претенденти на світове або регіональне лідерство, як Китай, Алжир, Аргентина, Бразилія, Єгипет, Індія, Казахстан, Південна Африка, Узбекистан, відносно яких з Росією, США та ЄС можуть значною мірою вплинути на розстановку сил на глобальному та регіональному рівнях – з огляду на те, що саме альянси, а не окремі держави, визначатимуть у майбутньому міжнародний порядок денний [7].

Зокрема, однією з причин української кризи стало наближення України до межі вибору нею одного з інтеграційних проєктів – Європейський або Євразійський Союз – як напрямку наступного розвитку з можливим виходом зі сфери російського впливу. Європейський вибір України піддає сумніву не лише євразійський проєкт, але й обраний Росією шлях розвитку. З іншого боку, конфлікт вплине (і вже впливає) на сьогоднішнє та майбутнє ЄС і всієї євро–атлантичної спільноти – причому як негативним (прояв розбіжностей країн–членів у ставленні до України та Росії, економічних, політичних, воєнних засад Союзу), так і позитивним (усвідомлення потреби солідаризації позицій і зусиль на фоні зовнішньої загрози) чином.

Український професор Г. Перепелиця стверджує, що політика Росії веде до краху повоєнний безпековий устрій, зазначивши, що це вираз внутрішніх процесів, які відбуваються в Росії та російському суспільстві. Фактично російська політика є намаганням зберегти та закріпити пострадянську авторитарну модель розвитку, що базується на авторитаризмі, персоніфікації влади та патерналізмі суспільства. У зовнішньополітичному вимірі Росія намагається досягти статусу великої держави – повернути собі статус–кво. Перш за все цьому сприяла динамічна зміна системи міжнародних відносин у бік багатополарності. Наслідком такої зміни стало послаблення ролі США, зумовлене глобальною фінансовою кризою 2008 р. Це спровокувало боротьбу за сфери впливу, у тому числі в Європі [5].

Юрист–міжнародник О. Мережко зазначає, що агресія Росії проти України та анексія Криму має руйнівні наслідки для світового порядку та системи сучасного міжнародного права. Якщо міжнародне співтовариство держав проігнорує порушення Росією норм та принципів міжнародного права щодо України, то це в кінцевому випадку неминує призведе до посилення хаосу в системі міжнародних відносин та загальної «війни всіх проти всіх» (*bellum omnium contra omnes*). Агресія Росії проти України ставить під загрозу існування всієї системи міжнародного права. Агресивні дії Росії підірвали також міжнародну систему довіри (у тому числі й до самої Росії), на якій базується сучасне міжнародне право [4, с. 938–939].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що Російська агресія проти України підірвала систему міжнародних відносин, яка вибудовувалася протягом десятиліть, порушила засади регіональної та глобальної безпеки. Ці події поставили під сумнів можливість подальшого сталого розвитку на європейському континенті. Воєнне вторгнення РФ на територію України та анексія Криму порушили військовий баланс сил у регіоні й вплинули на зміну конфігурації, що склалися після завершення холодної війни.

Список використаних джерел

1. Буткевич В. Виклики міжнародному праву в умовах глобалізації світу / В. Буткевич // *Право України*. – 2012. – №3–4. – С.12–50.
2. Ільницький В. «Маленька Росія» Роберта Фіцо [Електронний ресурс] / В. Ільницький. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/blog/politika/malenka-rosiya-roberta-fico>
3. Лосовський І. Міжнародно–правовий статус Будапештського меморандуму: договір, обов'язковий для виконання всіма його сторонами / І. Лосовський. – К.: Видання ДП «ГДІП», 2015. – 123 с.
4. Мережко О. О. Наслідки агресії РФ проти України для світового порядку та системи міжнародного права / О. О. Мережко // *Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право: Колективна монографія / Упорядник О. Задорожній*. – К.: Видавництво «К.І.С.», 2014. – С.938–941.
5. Перепелиця Г. Приєднання до НАТО пришвидшить системні реформи в Україні й наблизить її до європейських стандартів. – Фонд «Демократичні ініціативи» [Електронний ресурс] / Г. Перепелиця. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/events/5>
6. Сунгуровський М. Геополітичний аналіз балансу сил і змін у ньому на фоні російсько–українського конфлікту [Електронний ресурс] / М. Сунгуровський // *Центр Разумкова*. – 2014. – 14 с. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/1400153819_file.pdf
7. Толстов С. В. Міжнародна система початку XXI століття. Частина 2 / С. В. Толстов // *Зовнішні справи*. – 2013. – №10. – С.8–11.
8. Тренін Д. Украинский кризис указывает на начало новой смутной эпохи в мировой политике [Електронний ресурс] / Д. Тренін // *inoСМІ*, 2015. – Режим доступу: <http://inosmi.ru/world/20150216/226288365.html>
9. Duleba A. Kriza na Ukrajinie ako impulz pre východnú politiku SR a EÚ. – Bratislava: SFPA, 2014. – 55 p.
10. Lajčák M. Slovensko, európa, svet (2014) / Miroslav Lajčák // *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej Republiky 2014, Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, N.O.* – Bratislava, 2015. – P.9–17.
11. Na Ukrajinie hrozí vojna veľkého rozsahu, tvrdí Fico [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sme.sk/c/7646514/na-ukrajine-hrozi-vojna-velkeho-rozsahu-tvrdi-fico.html>

References

1. Butkevych V. Vykylyki mizhnarodnomu pravu v umovah globalizacii svitu / V. Butkevych // *Pravo Ukrainy*. – 2012. – №3–4. – S.12–50.
2. Ільницький В. «Malenka Rosiya» Roberta Fico [Elektronnyy resurs] / V. Ільницький. – Rezhym dostupu: <http://www.day.kiev.ua/uk/blog/politika/malenka-rosiya-roberta-fico>
3. Losovskiy I. Miznarodno–pravoviy status Budapeshstskoho memorandumu: dohovir, obovyazkoviy dlya vykonannya vsima yoho storonamy / I. Losovskiy. – K.: Vydannya DP «GDIP», 2015. – 123 s.
4. Merezko O. O. Naslidky agresii RF proty Ukrainy dlya svitoporyadku ta systemy miznarodnoho prava / O. O. Merezko // *Ukrainska Revoliuciya gidnosti, agresiya RF i miznarodne pravo: Kolektyvna monografiya / Uporyadnyk O. Zadorozniy*. – K.: Vydavnytstvo «K.I.S.», 2014. – S.938–941.
5. Perepelyca G. Pryyednannya do NATO pryshvydycht systemni reformy v Ukraini i nablyzyt ii do yevropeyskikh standartiv. – Fond «Demokratychni initsiatyvy» [Elektronnyy resurs] / G. Perepelyca. – Rezhym dostupu: <http://dif.org.ua/ua/events/5>
6. Sungurovskiy M. Geopolitychniy analiz balansu syl i zmin u nomu na foni rosiysko–ukrainskoho konfliktu [Elektronnyy resurs] / M. Sungurovskiy // *Centr Razumkova*. – 2014. – 14 s. – Rezhym dostupu: http://www.razumkov.org.ua/upload/1400153819_file.pdf
7. Tolstov S. V. Mizhnarodna systema pochatku XXI stolittya. Chastyna 2 / S. V. Tolstov // *Zovnyshni spravy*. – 2013. – №10. – S.8–11.
8. Trenin D. Ukrainskiy kryzys ukazyvayet na nachalo novoy smutnoy epohy v mirovoy politike [Elektronnyy resurs] / D. Trenin // *inoСМІ*, 2015. – Rezhym dostupu: <http://inosmi.ru/world/20150216/226288365.html>
9. Duleba A. Kriza na Ukrajinie ako impulz pre východnú politiku SR a EÚ. – Bratislava: SFPA, 2014. – 55 p.
10. Lajčák M. Slovensko, európa, svet (2014) / Miroslav Lajčák // *Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej Republiky 2014, Výskumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, N.O.* – Bratislava, 2015. – P.9–17.

11. Na Ukrajině hrozí vojna velkého rozsahu, tvrdí Fico [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupy: <http://www.sme.sk/c/7646514/na-ukrajine-hrozi-vojna-velkeho-rozsahu-tvrdi-fico.html>

Maksymets V. Y., assistant of international information department, Lviv Polytechnic National University (Ukraine, Lviv), Maksymetsvira@ukr.net

The Slovakia's reaction on annexation of Crimea by the Russian Federation, choice of pragmatic foreign policy model

The annexation of Crimea is analyzed in the context of the destruction mechanism of «balance of power» in Central and Eastern Europe. Proved that the Ukrainian crisis is a manifestation and some landmark changes in the world order and security environment. It identified factors and potential negative consequences of the emergence of forces imbalance not only in Central and Eastern Europe, but also in the global arena in general. The Slovak Republic has a policy of pragmatism towards Ukraine and supports the dual policy of sanctions should be based on Russia's fulfillment of certain conditions, to keep the dialogue with Moscow when it comes to Slovak interests. The important role played by the energy factor depends on Russia and powerful information influence in the political and social sphere.

Keywords: Ukrainian crisis, foreign policy, Slovak Republic, Russia, Central and Eastern Europe.

Максимець В. Е., ассистент кафедры международной информации, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), Maksymetsvira@ukr.net

Реакция Словацкой Республики на аннексию Российской Федерацией Крыма: дилемма выбора прагматические модели внешней политики

Проанализирована аннексия Крыма в контексте разрушения механизма «баланса сил» в Центрально-Восточной Европе. Доказано, что украинский кризис является проявлением и определенной вехой изменений в мировом порядке и условиях безопасности. Он определил факторы и потенциальные негативные последствия появления дисбаланса сил не только в Центрально-Восточной Европе, но и на мировой арене в целом. Словацкая Республика проводит политику прагматизма по отношению к Украине и поддерживает идею двойной политики в отношении России: санкции должны базироваться на выполнении Россией определенных условий, необходимо сохранять диалог с Москвой, когда это касается словацких интересов. Важную роль играет энергетический фактор зависимости Словакии от России, а также мощное информационное влияние России на политическую и социальную сферу.

Ключевые слова: украинский кризис, внешняя политика, Словацкая Республика, Российская Федерация, Центрально-Восточная Европа.

* * *

УДК 324–054.57(477.87):351/354

Остапец Ю. О.,
кандидат політичних наук, доцент, декан
факультету суспільних наук, Ужгородський
національний університет (Україна, Ужгород),
yu.ostapec@gmail.com

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО В ОРГАНАХ ВЛАДИ УГОРСЬКОЇ ГРОМАДИ ЗАКАРПАТТЯ

Аналізується участь у виборах до Верховної ради України та органів місцевого самоврядування представників угорської національної меншини краю. Особливий акцент робиться на дослідженні місцевих виборів 2006, 2010 та 2015 рр., оскільки в них участь приймали дві угорські партії: КМКС та ДПУУ.

Робиться висновок про високу політичну активність представників угорської громади краю в порівнянні з представниками інших національних меншин та про відсутність єдності в середовищі самої угорськомовної громади. Відсутність єдності не дозволяє представникам угорської меншини отримати більш вагоме представництво в органах місцевого самоврядування.

Ключові слова: Закарпаття, парламентські вибори, місцеві вибори, електоральна поведінка, угорська національна меншина.

Відносини суб'єктів суспільства (від громадянина до громадських організацій і політичних партій) з приводу формування і функціонування органів влади є невід'ємною частиною життєдіяльності територіальних громад.

Одним з демократичних інститутів, який забезпечує реалізацію політичною системою основної функції – виявлення, формування і вираження інтересів громадян, є політична участь. Основні форми політичної участі –

це участь у діяльності органів місцевої влади, участь у виборах до органів місцевого самоврядування та участь у виборах вищих представницьких органів держави (виявом є електоральна поведінка).

Становлення та консолідація демократичних систем, процеси поширення демократичних норм і стандартів передбачають системне врахування інтересів національних меншин щодо включення їх до системи управління, представництва в уряді, залучення до представницьких, законодавчих органів. Створення повноцінних умов, запровадження дієвих правових механізмів для ефектної участі меншин має розглядатися державами не тільки як правове зобов'язання, а і як невід'ємний елемент раціонального управління.

Мета наукової статті – дослідити участь угорської меншини Закарпаття у виборчих процесах та зробити відповідні висновки щодо забезпечення належних прав національних меншин України на електоральне представництво в органах влади та місцевого самоврядування.

Для досягнення мети, необхідно вирішити такі дослідницькі завдання: а) проаналізувати участь угорської меншини Закарпаття у виборах до представницьких органів влади; б) охарактеризувати нормативно-правову основу участі національних меншин України у виборах та порівняти її з міжнародними стандартами.

Але однієї участі замало. Участь має бути ефективною. Саме завдяки ефективній участі створюються реальні можливості національним меншинам для представлення та збереження своєї самотності. Ефективна участь, по-перше, виступає складовою розвитку та утвердження елементів «демократії участі», консолідації демократії чи концепції інтегративного мажоритаризму Д. Горовица [11. с. 7]. По-друге, при формуванні політичної системи в багатонаціональних державах слід якнайкраще забезпечити права щодо участі у громадському житті, що дозволить зменшити конфліктний потенціал соціуму та подолати антагонізм у міжетнічній взаємодії. По-третє, зміни у виборчих системах мають враховувати інтереси національних меншин, що дозволить звести до мінімуму політичну поляризацію суспільства.

В поліетнічних державах існують специфічні механізми реалізації права національних меншин на представництво в органах влади. І, перш за все, це виборчі системи, які забезпечують представникам національних меншин місця в представницьких органах влади. У «Кодексі належної практики у виборчих справах» (2002) констатується, що виборча спадщина Європи спирається на п'ять засад виборчого права: загальність, рівність, вільність, таємність, безпосередність. Рівність для національних меншин означає: має бути дозволена діяльність партій, що представляють національні меншини; можливе встановлення квот для національних меншин, винятки з правил розподілу місць (наприклад, незастосування виборчого порогу), тощо [6].

Електоральна практика країн ЦСЄ показує ефективність виборчого законодавства, яке забезпечує представництво національних меншин у органах влади. Критеріями ефективності парламентських виборчих систем є: а) сприяння формуванню працездатного уряду; б) забезпечення справедливого представництва; в) наявність відповідальності депутатів перед виборцями; г) належне представництво національних меншин;